

ҚАЗАҚСТАН ҰЛТТЫҚ БАНКІ

Қаржы нарығына шолу

2017 жылғы 2-тоқсан

Алматы, Қазақстан

Қаржы нарығына шолу қаржы нарығына қатысушылар үшін өтімділіктің негізгі ағындары қозғалысының толығырақ көрінісін беру мақсатында қаржы нарығындағы негізгі үрдістер туралы ақпаратты қамтиды.

Құжатты Зерттеулер және статистика департаменті дайындады. Ұлттық Банктің ресми интернет-ресурсында электрондық нұсқада жарияланады.

2017 жылғы II тоқсандағы ақша және валюта нарықтары

Банкаралық мәмілелер сегментінен және өтімділіктің бастапқы нарығындағы кейбір операциялардан басқа, қаржы нарығындағы операциялар Қазақстан қор биржасында жүргізіледі.

Биржадағы сауда-саттықтың негізгі көлемі ақша және валюта нарықтарына тиесілі. 2017 жылғы сәуір-маусымда биржадағы сауда-саттықтың жалпы көлемі 50,2 трлн. теңге, оның ішінде:

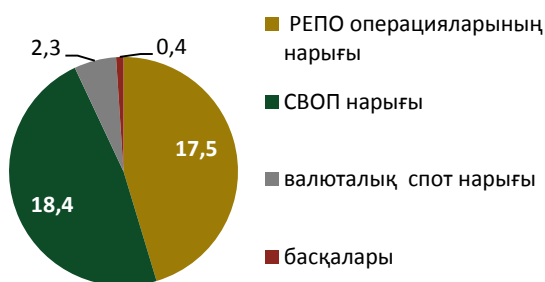
- РЕПО операциялары нарығы – 18,4 трлн. теңге (36,6%);
- СВОП нарығы – 28,4 трлн. теңге (56,6%);
- валюталық спот нарығы – 3,0 трлн. теңге (6,0%).

2017 жылғы 1-тоқсанмен салыстырғанда биржадағы сауда-саттықтың негізгі көлемі 30,9%-ға (2017 жылғы 1-тоқсанда 38,5 трлн. теңге) ұлғайды:

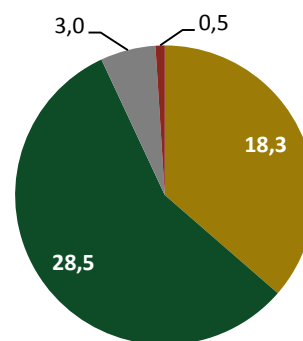
- РЕПО нарығының көлемі 4,7%-ға (17,5 трлн. теңге) ұлғайды;
- СВОП нарығының көлемі 54,7%-ға (18,5 трлн. теңге) ұлғайды;
- валюталық спот нарығының көлемі 31,3%-ға (2,3 трлн. теңге) ұлғайды.

МБҚ орналастыру көлемі 22,4%-ға (171,5 млрд. теңге) төмендеді.

2017 жылғы 1-тоқ. биржадағы сауда-саттық көлемі, млрд. теңге

2017 жылғы 2-тоқсандағы биржадағы сауда-саттық көлемі, млрд. теңге

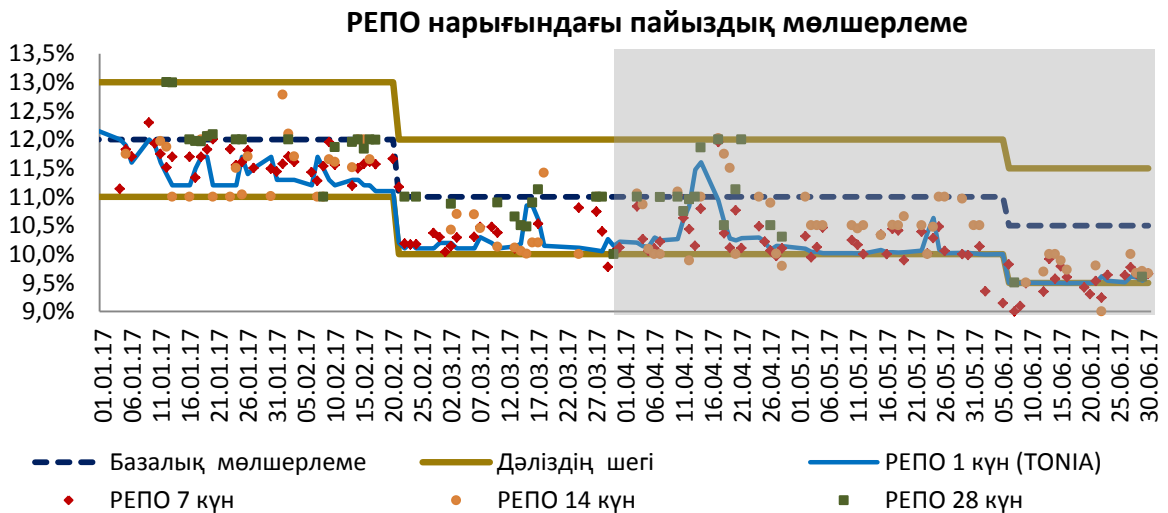

I. Ақша нарығындағы жағдай

A) РЕПО нарығы

2017 жылғы II тоқсан ішінде ақша нарығы артық өтімділік жағдайында жұмыс істеді. Бюджет шығыстары, оның ішінде Ұлттық қордан трансферттердің әкелінуі оның негізгі көзі болып қалды. Банктердің ақша ресурстарының қысқа мерзімді сипаты және банктер капиталының жеткіліксіздігі, сол сияқты әлеуетті қарыз алушылар тарапында төмен сұраныс пен тәуекелдердің жоғары деңгейі сияқты нақты экономиканы кредиттеу арқылы өтімділікті сіңіру бойынша объективті шектеулі мүмкіндігі қаржы нарығы құралдарына салымдар жасауға себепші болды. Осының салдары ретінде, қаралатын кезеңнің соңында 2,3 трлн. теңге болып бағаланатын беру бойынша операциялар мен Ұлттық Банктің өтімділікті алу бойынша операциялары арасындағы теріс сальдо ретінде түсінілетін банк секторындағы өтімділіктің құрылымдық профициті нарықтық кірістілік деңгейіне төмендетіндей қысым көрсетті. Ақша нарығының мөлшерлемесі басым түрде Ұлттық Банктің базалық мөлшерлемесінің пайыздық дәлізінің төмен шегіне жақын деңгейде қалыптасты (1-график). 1-күндік РЕПО мәмілелері бойынша орташа алынған мөлшерлеме 10,03%-ды, 7-күндік мерзіммен – 10,12%-ды, 14 күндік мерзіммен – 10,5%-ды, 28 күндік мерзіммен – 11,31%-ды құрайды.

1-график

Дереккөзі: Қазақстан қор биржасы

РЕПО нарығында мәмілелердің көлемі алдыңғы тоқсанмен салыстырғанда 4,3%-ға 15,9 трлн. теңгеге дейін өсті. Бұл ретте РЕПО-ның бір күндік мәмілелерінің үлесі ҚҚБ-ғы авторепоның жалпы көлемінде айтарлықтай басым болып қалуда – 97,2% немесе 15,5 трлн. теңге (алдыңғы тоқсанда – 96,9% немесе 14,8 трлн. теңге).

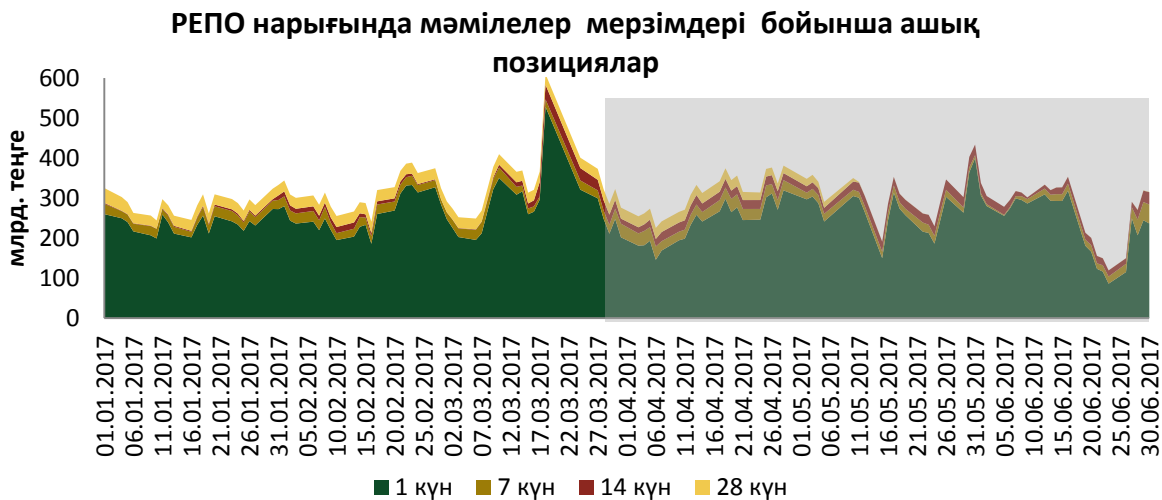
Орташа бір күндік РЕПО нарығы арқылы күніне 249,4 млрд. теңге (алдыңғы тоқсанда салыстырғанда 0,8%-ға төмендеу) өтеді. Бұл көрсеткіш тоқсан ішінде сәуірдің қорытындылары бойынша 271,6 млрд. теңгеден бастап мамырдың қорытындылары бойынша 271,6 млрд. теңгеге дейін ұлғайды, маусымда 237,8 млрд. теңгеге дейін төмендеді (2-график).

Мәмілелер субъектілерінің құрылымында нарыққа қатысушылар арасындағы Ұлттық Банктің және банктік емес мемлекеттік қорлардың (активтері Ұлттық Банктің сенімгерлік басқаруында болатын) қатысуынсыз, өтімділікке деген сұраныс, сол сияқты ұсыныс тарапынан операциялардың үлесі тоқсанда орташа 35%-дан 28%-ға төмендеді.

Сәуірде бір күндік РЕПО нарығында Ұлттық Банктің өтімділікті алу операцияларының көлемі айтарлықтай 923 млрд. теңгеге дейін (наурызбен салыстырғанда 1,8 есе) төмендеді, бұл жекелеген банктер тарапынан өтімділікке

сұраныстың өсуімен байланысты. Мамырда және маусымда Ұлттық Банктің өтімділікті алу көлемі айтарлықтай (мамырда 3 есе және маусымда 1,5 есе) өсті, оған сұраныстың төмендеуі аясында өтімділік ұсынысының өсуімен байланысты (3-график).

2-график

Дереккөзі: Қазақстан қор биржасы

Банктік емес мемлекеттік қорлар және бірқатар банктер өтімділікті сатушылар болып табылады. Алдыңғы тоқсанмен салыстырғанда 4 ірі өтімділікті сатып алушылардың жиынтық орташа үлесі 54%-дан 58%-ға дейін ұлғайды.

3-график

Дереккөзі: Қазақстан қор биржасы

Ұлттық Банк өтімділікті сатып алушы ең ірі қатысушы болып табылады, бір тоқсанда бір күндік РЕПО нарығында қатысу үлесі 34,6%-дан 48,7%-ға дейін өсті. 4 ірі өтімділікті сатып алушыларға сол сияқты үш ірі банк кіреді.

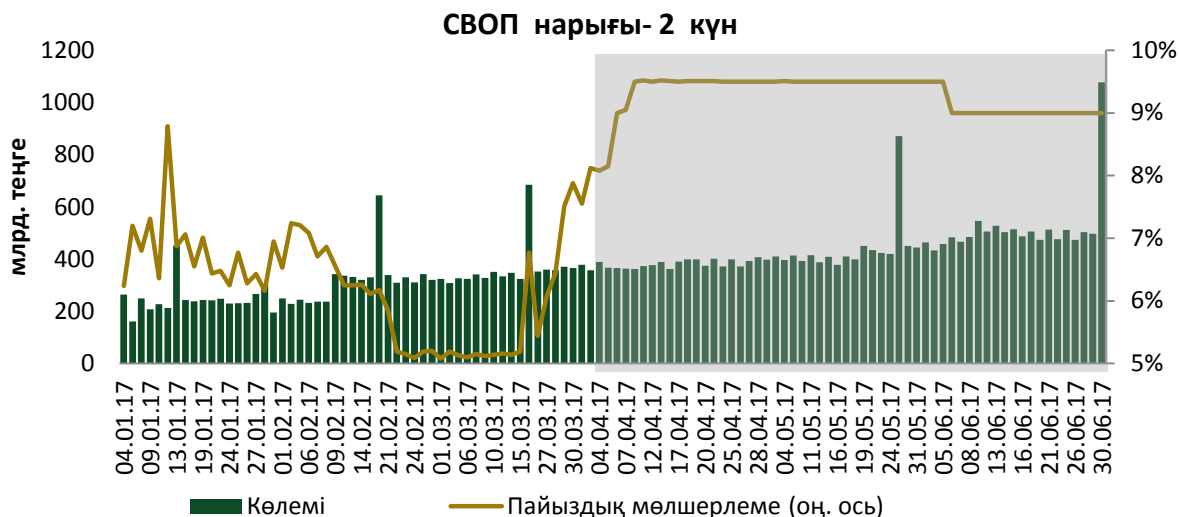
Б) СВОП нарығы

СВОП нарығында мәмілелердің негізгі көлемі 2 күндік мерзіммен жасалды, бұл операциялардың үлесі 93,1%-ды құрады. Екі күндік СВОП мәмілелер нарығының орташа айналымы күніне 402,9 млрд. теңгені құрады.

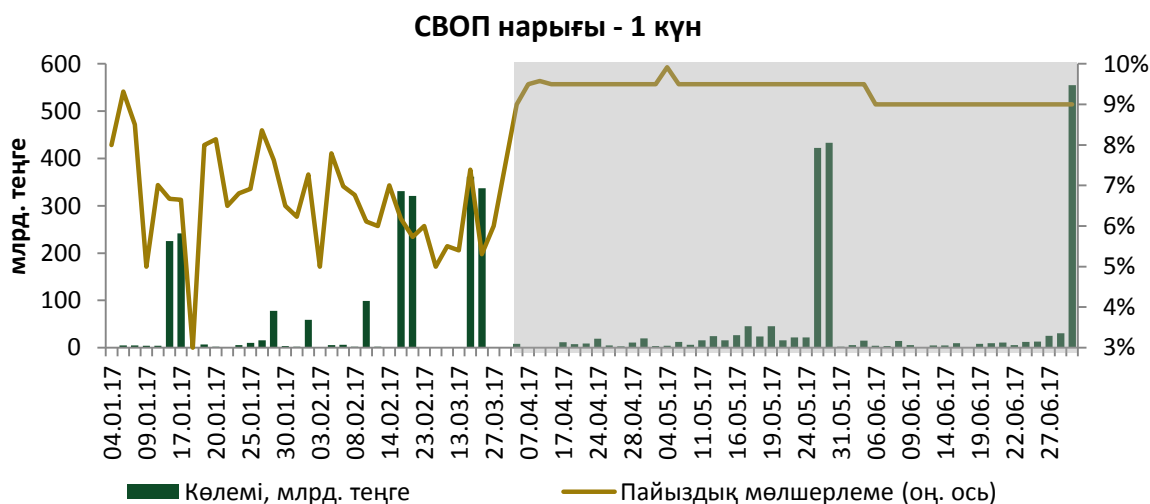
Ұлттық Банк 2017 жылғы I тоқсанның соңында нарықтың осы сегментінде операцияларды жүргізу саясатын қайта қарады. Ұлттық Банк СВОП және РЕПО нарықтары

арасында нарыққа жеке қатысушылар арасында арбитраждық мәмілелерді жүргізудің алдын алу мақсатында мерзімділігі 1 күндік мәмілелер бойынша 9,00%-9,92% және мерзімділігі 2 күндік мәмілелер бойынша 8,08%-9,51% шегінде базалық мөлшерлеменің пайыздық дәлізінің төменгі шегіне жақын деңгейлерде мөлшерлемелер бойынша СВОП операцияларын жүргізуді қайта бастады (4,5 - графиктер).

4-график

5-график

Дереккөзі: Қазақстан қор биржасы

В) Ұлттық Банктің ақша нарығындағы өтімділікті реттеу жөніндегі операциялары

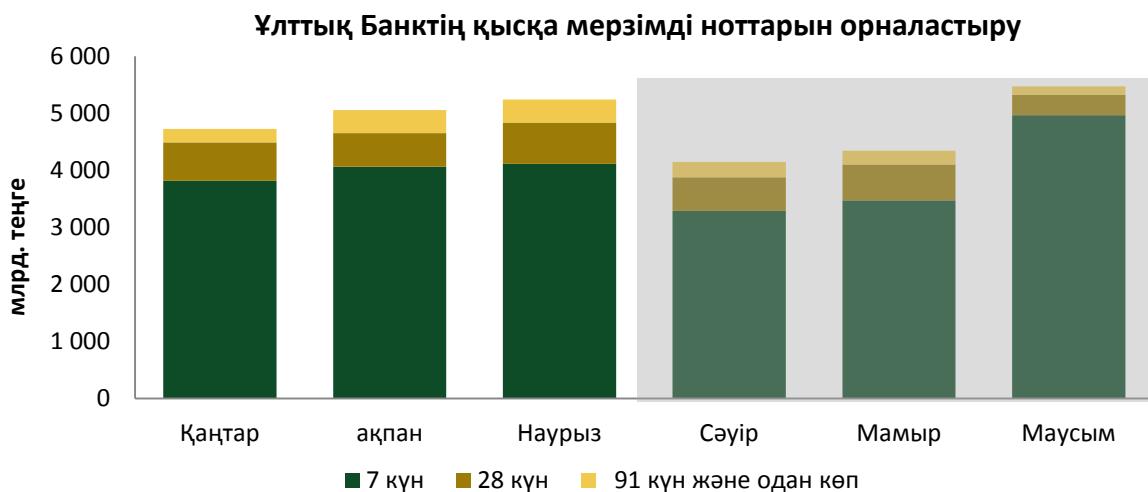
Ұлттық Банктің ақша нарығындағы операцияларының мақсаты базалық мөлшерлеменің пайыздық дәлізі шеңберінде TONIA индикаторы болып табылатын таргеттелетін көрсеткішті қолдау болып табылады. II тоқсан ішінде TONIA индикаторы төменгі шектерге жақын қалыптасты (1-график). Өтімділікті реттеу үшін ақша-кредит саясаты құралдарының жиынтығы пайдаланылды (1-қосымша).

Оған қоса, Ұлттық Банк маусымда инфляцияның болжанатын траекториясының оның нақты серпініне сәйкестігіне, сол сияқты нысаналы бағдарлар шеңберінде инфляциялық процестердің бұдан әрі баяулауы бойынша бағалауға байланысты базалық мөлшерлемені 0,5 п.т. 10,5%-ға дейін төмендетті. Тиісінше, инфляция бойынша мақсаттар базалық мөлшерлеменің ең төмен мәндері кезінде қол жеткізіледі.

Ұлттық Банктің қысқа мерзімді ноттарын шығару артық өтімділікті алу үшін неғұрлым тиімді құрал болып табылады. Осы операциялардың жалпы көлемінің 83%-ы

мерзімі 7 күндік ноттарға, 11% – 28 күндік ноттарға, 6% – мерзімдері анағұрлым ұзақ ноттарға тиесілі (6-график).

6-график

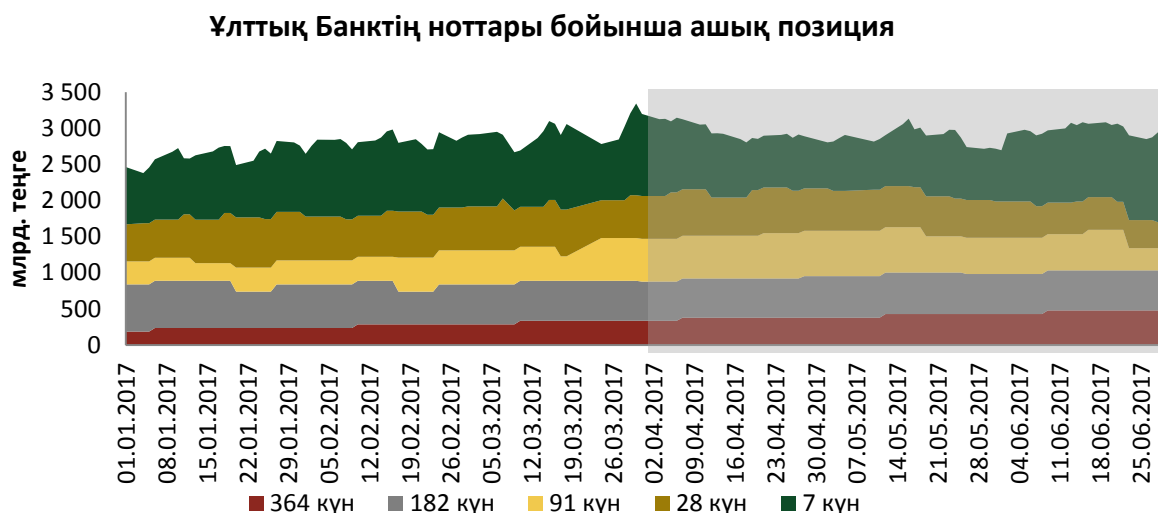

Дереккөзі: Ұлттық Банк

Мерзімі 91 күннен бастап 1 жылға дейінгі ноттарды шығару, негізінен қисық кірістіліктің қысқа мерзімді секторын қалыптастыруға бағытталды. I тоқсанмен салыстырғанда неғұрлым ұзақ мерзімді ноттарды өткізудің орташа көлемдері 36,8%-ға, оның ішінде 91 күндік – 197,2 млрд. теңгеден бастап 102,9 млрд. теңгеге дейін, 182 күндік – 99,9 млрд. теңгеден 68,8 млрд. теңге дейін, 364 күндік – 50,0 млрд. теңгеден 47,6 млрд. теңгеге дейін төмендеді.

Ұлттық Банктің қысқа мерзімді ноттары бойынша ашық позициясында мерзімділігі 91 күн болатын ноттардың үлесі тоқсанның соңында осы ноттар бойынша позициялардың ішінара жабылуы және оны мерзімі 7 күндік ноттармен алмастыру себепті қысқарды (7-график).

7-график

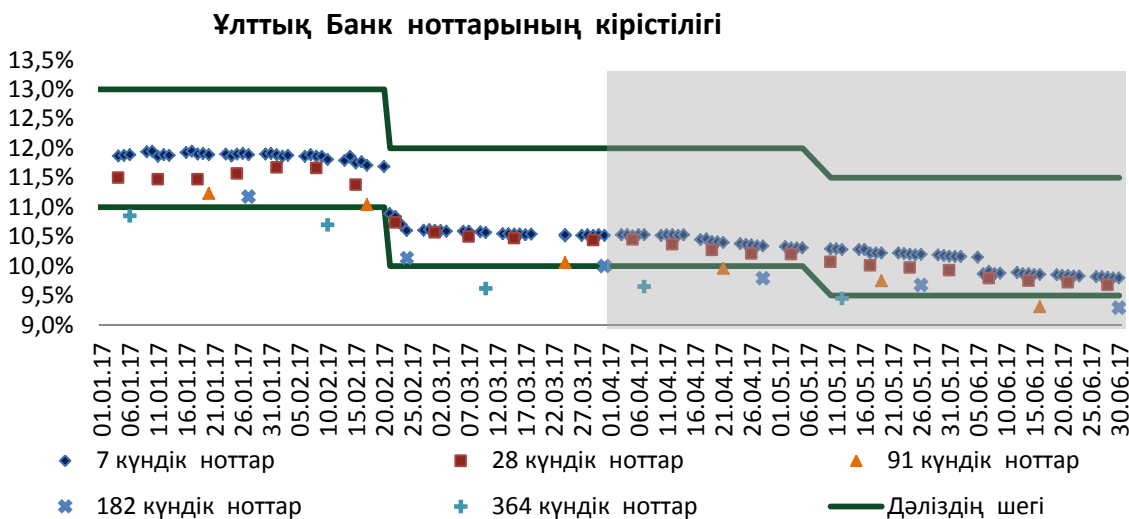

Дереккөзі: Ұлттық Банк

Үш банк және мемлекеттік қорлар 7-28 күн сегментінде қысқа мерзімді ноттарды негізгі сатып алушылар болды; сатып алу көлеміндегі олардың үлесі 58%-ды құрады. 91 күн және одан жоғары сегментте негізгі сатып алушылардың тізімі шетелдік қатысу бар банктермен толықтырылады.

Ұлттық Банктің қысқа мерзімді ноттар бойынша мөлшерлемелерінің деңгейі базалық мөлшерлеmeden кейін өзгереді. Базалық мөлшерлемені 10,5%-ға дейін төмендеткен соң қысқа мерзімді ноттардың кірістілігі бірте-бірте төмендеді. Мерзімі 91 күн және одан жоғары ноттар бойынша мөлшерлеме неғұрлым төмен деңгейде қалыптастырылады (8-график).

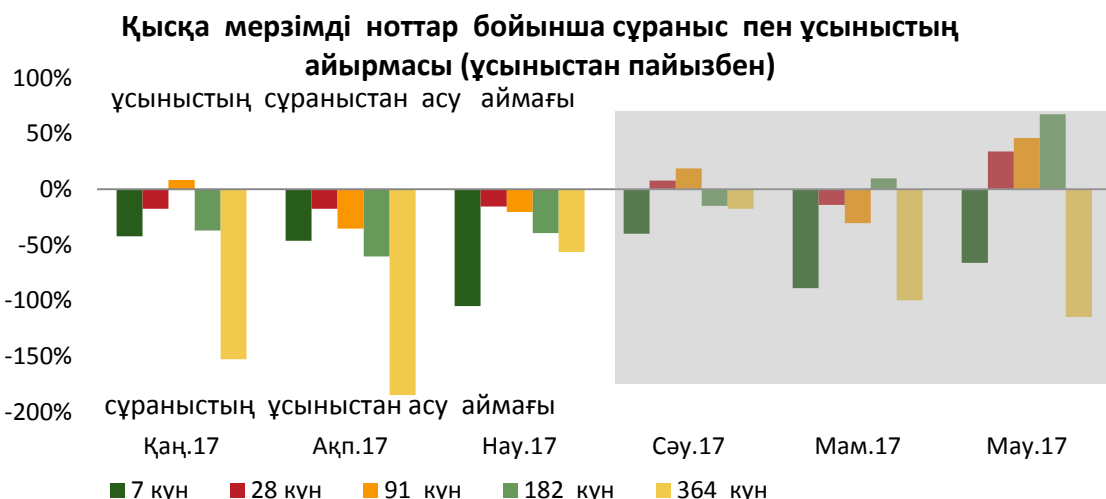
8-график

Дереккөзі: Ұлттық Банк

Артық өтімділік жағдайында нарыққа қатысушылар тарапынан қысқа мерзімді ноттарды орналастыруға деген сұраныс олардың ұсынысының көлемінен асты. Мәселен, айналыс мерзімі 7-28 күндік ноттар бойынша асып кету орташа 1,5 есе, неғұрлым ұзақ мерзімді айналыс мерзімі бойынша – 1,2 есе, жекелеген шығарылымдар бойынша, негізінен жылдық ноттар бойынша – 1,8 есе болды. Неғұрлым ұзақ ноттарға деген жоғары сұраныс ол бойынша аз кірістілік кезінде нарыққа қатысушылардың болашақта базалық мөлшерлеменің төмендеуі бойынша күтулерін көрсетеді (9-график).

9-график

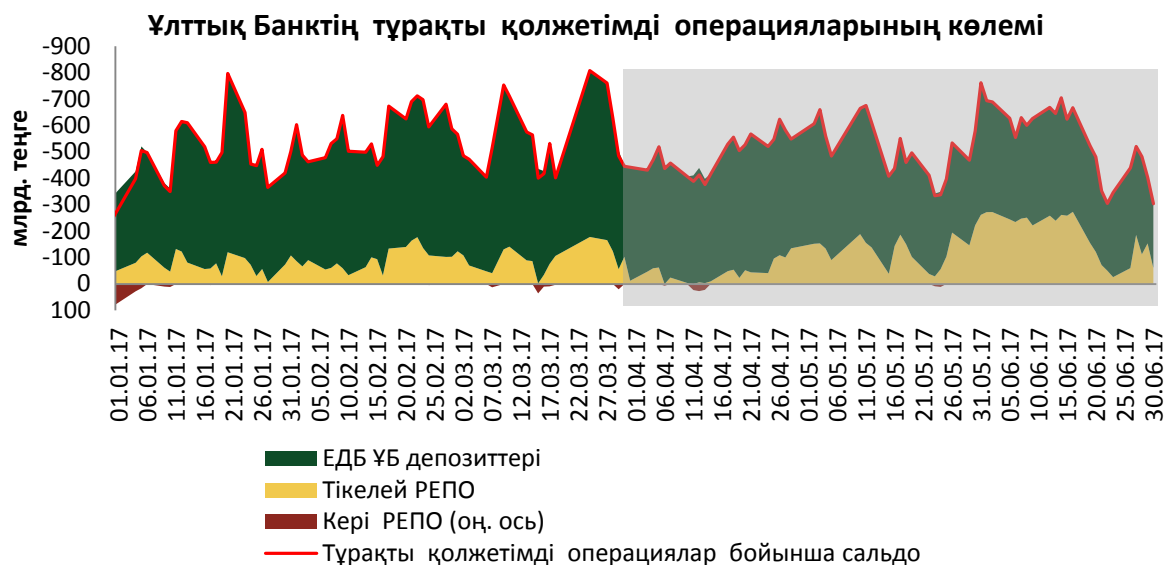

Дереккөзі: Ұлттық Банк

Ұлттық Банктің тұрақты қолжетімді операциялары бойынша 1 күндік және 7-күндік депозиттерге қаражатты орналастыру бойынша қысқа мерзімді мәмілелер және тікелей РЕПО-ның бір күндік мәмілелері басым болды.

10-график

Дереккөзі: Ұлттық Банк

Ірі отандық банктер бір күндік депозиттердің негізгі көрсеткіштері болып табылады. Жеті күндік депозиттер бойынша салымшылардың тізімі басым түрде шетелдік қатысу бар банктерде байқалды.

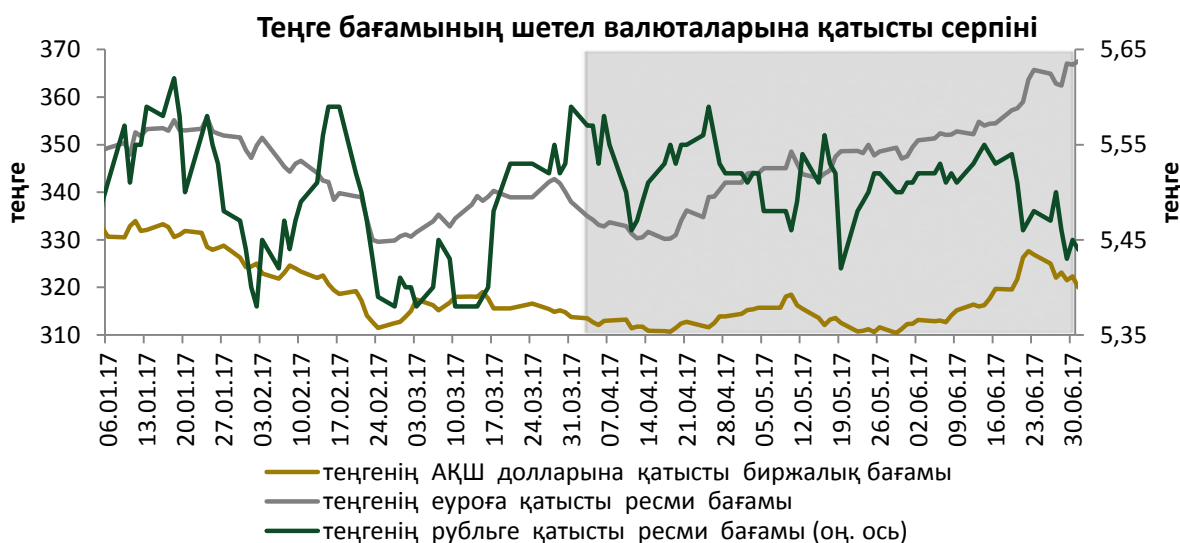
II. Валюта нарығындағы ахуал

Қазақстан қор биржасында тоқсан ішінде USD/KZT валюта жұбының сауда-саттық көлемдері 9,5 млрд. АҚШ долларына дейін 34,3%-ға өсті.

Теңге түрлі бағыттағы серпінді көрсетті және кезең соңында АҚШ долларына қатысты 2,7%-ға, еуроға қатысты –9,7%-ға әлсіреді, Ресей рубліне қатысты – 2,3%-ға нығайды.

Теңгенің АҚШ долларына қатысты бағамының ауытқуы 310,40-327,63 ауқымында (ең көп және ең аз мәндер арасындағы айырма 5,6%-ды құрады), еуроға қатысты ауытқуы – 330,18-367,52 ауқымында (айырма – 11,3%), рубльге қатысты – 5,42-5,59 ауқымында (айырма – 3,1%) болды (11-график).

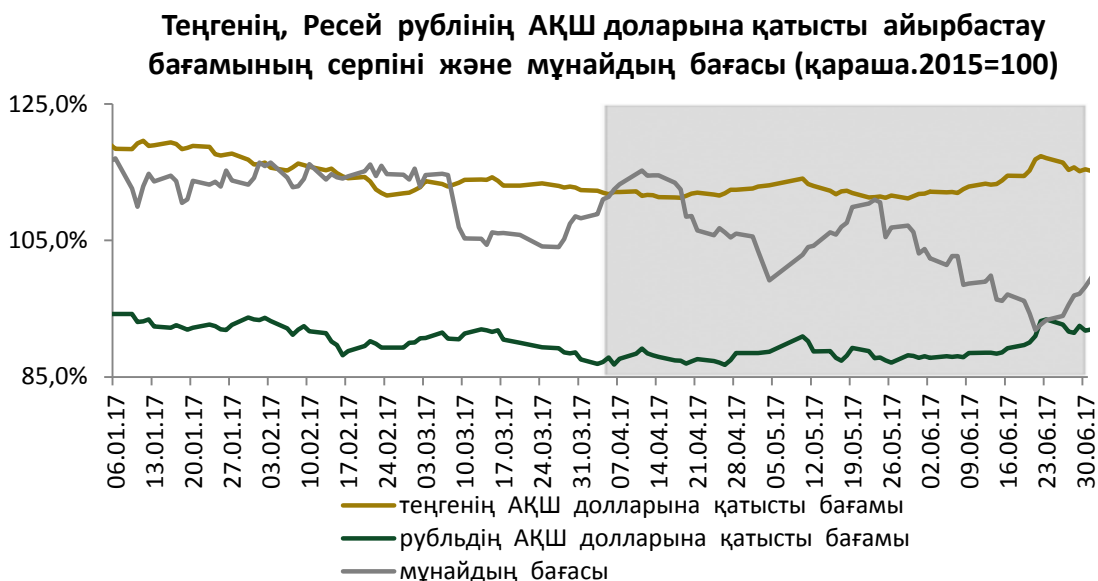
11-график

Дереккөзі: Қазақстан қор биржасы, Ұлттық Банк

Теңге бағамының ауытқуы басым түрде мұнайдың әлемдік бағасының және Ресей рублі бағамы серпінінің ықпалымен болды (12-график).

12-график

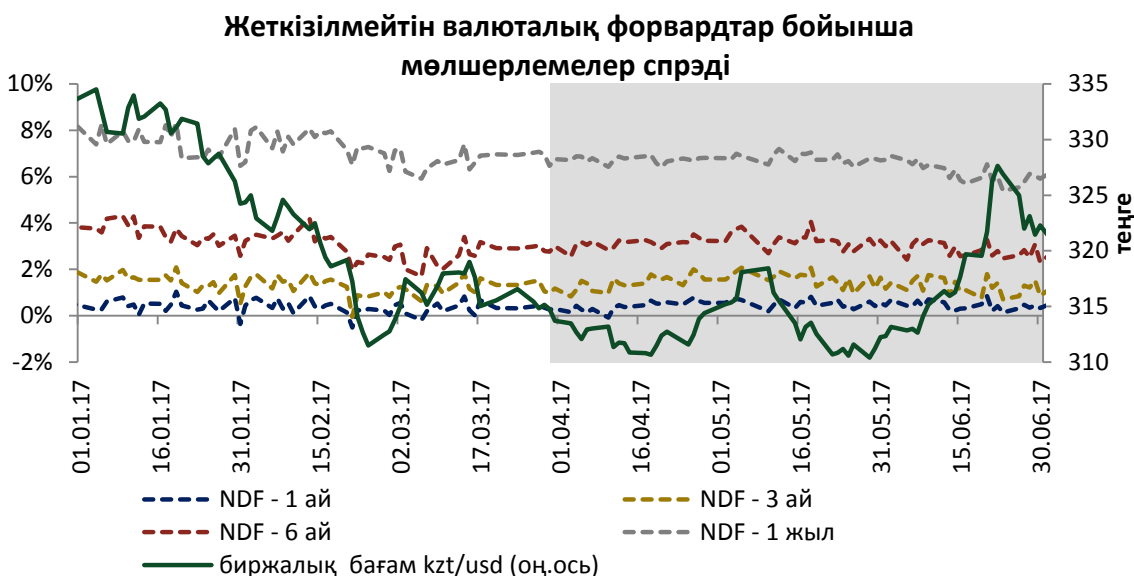
Дереккөзі: Қазақстан қор биржасы, Thompson Reuters, РФ Орталық Банкі

АҚШ-тағы бұрғы қондырғылары санының өсуі және мұнай қорлары көлемінің өсіп отырған деректері аясында мұнайдың бағасы мамырда бір баррель үшін 48,4 АҚШ доллары деңгейіне дейін төмендеді. ОПЕК+ кездесулерін күту нәтижесінде бағаның 53,9 АҚШ доллары деңгейіне дейін өсуі мұнайды өндіруді қысқарту туралы келісімнің жалғасуымен қолданған жоқ. Баға белгілеу бір баррель үшін 44,8 АҚШ доллары деңгейі болатын жаңа минимумға (2016 жылғы қарашадан бастап) жетті.

Ресей рублі мұнай бағасынан байланыстылығын көрсетті. Алайда рубль бағамының ауытқуы мұнай бағасын белгілеудің өсуіне неғұрлым икемді болды, рубльдің бағамы 4,8%-ға (бір АҚШ доллары үшін 56,24-дан 58,9 рубльге дейін) әлсіреді.

Жеткізілмейтін валюталық форвардтар бойынша мөлшерлемелер валюта нарығына қатысушылардың тоқсанның көп бөлігі бойы теңгенің әлсіреуін күткендігін көрсетеді (13-график).

13-график

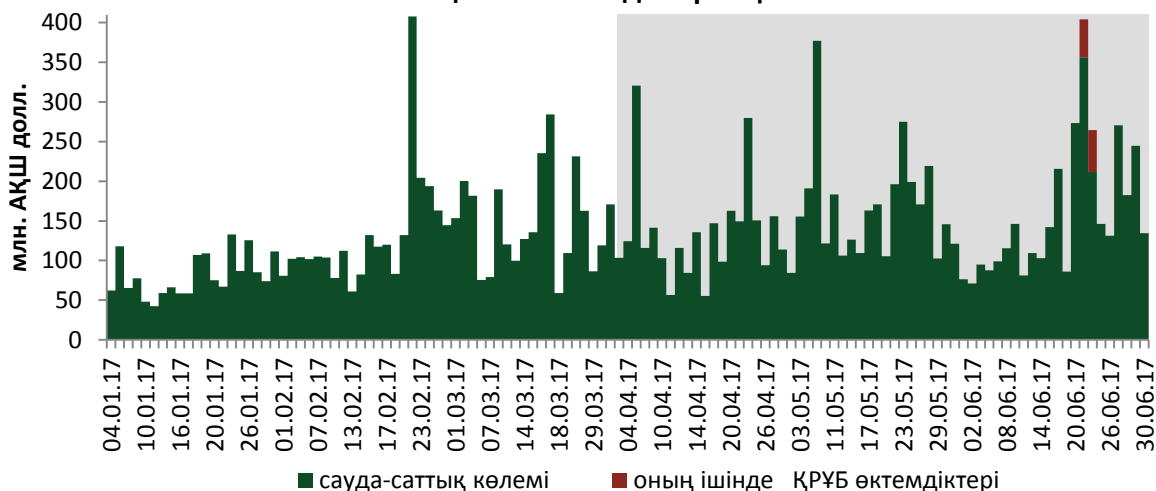
Дереккөзі: Қазақстан қор биржасы, Ұлттық Банк, Thompson Reuters

Баға белгілеудің өсуінің қысқа мерзімді аралықта (7 күндік келісімшарттар бойынша – 2,7%, 1 айлық келісімшарттар – 2,8%), сол сияқты 1 жылға дейінгі ұзақ мерзімді болашақта өсуі (1,9%-ға) байқалды.

Сәуірдегі және мамырдағы валюта нарығындағы тұрақты ахуал Ұлттық Банкке валюталық сауда-саттыққа араласпау саясатын жалғастыруға мүмкіндік берді. Алайда Ұлттық Банк маусымда теңге бағамының өсіп отырған құбылмалылығын шектеу мақсатында 101 млн. АҚШ доллары мөлшерінде сатуды жүзеге асыра отырып, АҚШ долларына деген артық сұранысты қанағаттандыру туралы шешім қабылдады (14-график).

14-график

Биржалық нарықта KZT/USD валюталық жұбы сауда-саттығының және Ұлттық Банк өктемдіктерінің көлемі

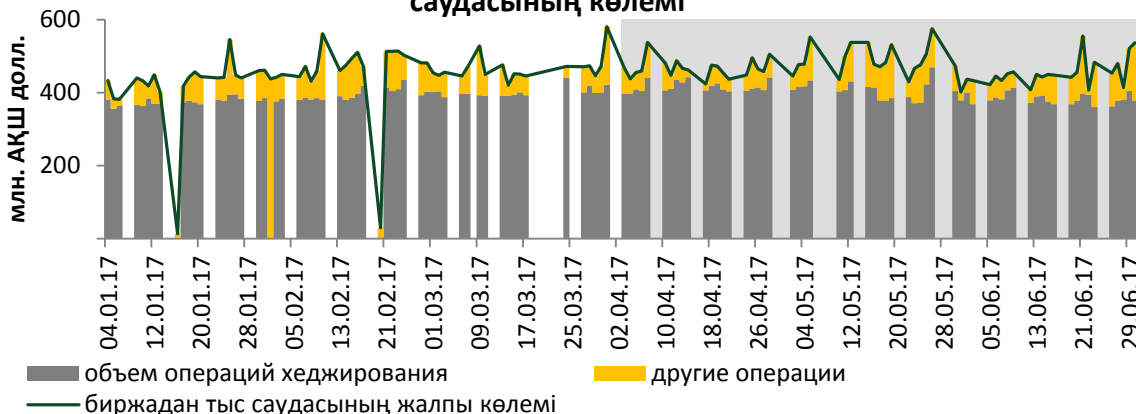

Дереккөзі: Ұлттық Банк

Қаралатын тоқсанда биржадан тыс нарығында 2017 жылғы I тоқсанмен салыстырғанда KZT/USD валюта жұбы саудасының көлемі 10,7%, 28,7 млрд. Ақш долларына дейін ұлғайды (15-график). Еншілес бір банктің операцияларының көлемі мен үлесі, соның ішінде ыңғайласпа валюталық мәмілені жасасу арқылы валюталық тәуекелден меншікті капиталды бас банкімен хеджирлеу бойынша операциялары, өткен тоқсанмен салыстарғанда біршама өсіп 24,4 млрд. АҚШ долларын немесе биржадан тыс сауда-саттықтың жалпы көлемінің 85%-ын құрады (2017 жылғы I тоқсанда 21,5 млрд. АҚШ доллары немесе 83%). Бұл операция ішкі валюта нарығындағы шетел валютаға сұраныстың немесе ұсынуының көлеміне әсер етпейді.

15-график

Биржадан тыс нарығындағы KZT/USD валюта жұбы саудасының көлемі

Дереккөзі: Ұлттық Банк

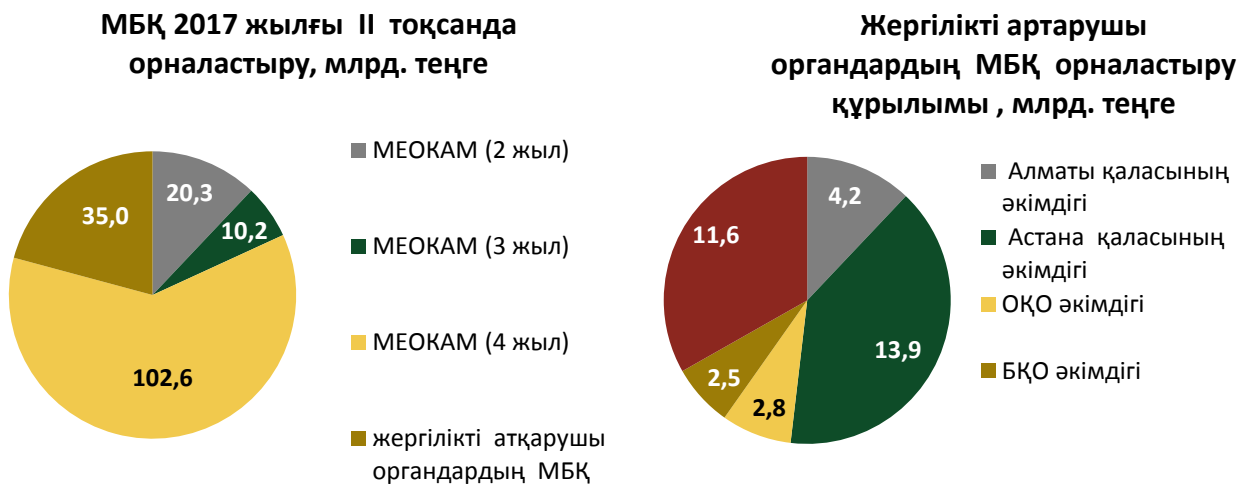
III. Қор нарығындағы ахуал

Қор нарығындағы мәмілелер дәстүрлі түрде ақша және валюта нарығымен салыстырғанда аз көлеммен жүргізіледі (16-график). Бұл ретте мәмілелердің негізгі көлемі Қаржы министрлігінің бастапқы нарықтағы мемлекеттік бағалы қағаздарымен операцияларға тиесілі.

Бір тоқсанда 133,1 млрд. теңге сомаға Қаржы министрлігінің мемлекеттік бағалы қағаздары орналастырылды. 2-жылдық МЕОКАМ (кірістілігі – 9,36%), 3-жылдық МЕОКАМ (9,31%), 4-жылдық МЕОКАМ 9,70%) орналастырылды.

Облыстық әкімдіктер және Алматы және Астана қалаларының әкімдігі, өз облигацияларын жылдық 2,0% орташа алынған кірістілікпен орналастыра отырып 35,2 млрд. теңгені тартты.

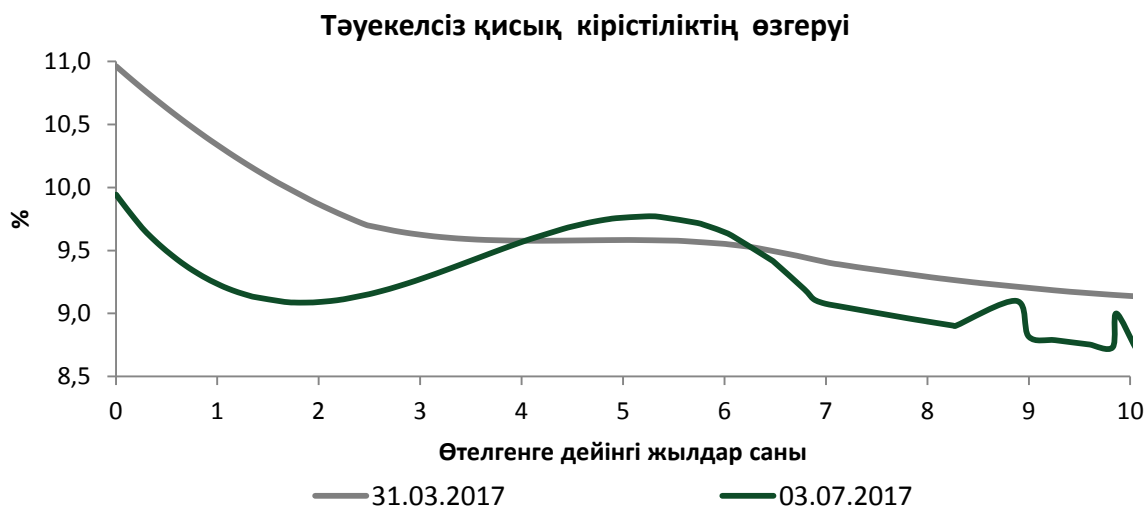
16-график

Дереккөзі: Қазақстан қор биржасы

Ұлттық Банктің ноттарды шығаруы және Қаржы министрлігінің белсенді қарыз беруі нәтижесінде қысққ кірістілікті неғұрлым дұрыс нысанға бірте—бірте түзету болды, қысқа мерзімді және орта мерзімді сегменттерде мөлшерлемелер төмендеді (17-график).

17- график

Дереккөзі: Қазақстан қор биржасы

Ұлттық Банктің ақша-кредит саясатының құралдары

Бағыты	Құралдың типі	Құрал	Кепілді қамтамасыз ету	Өткізілу кезеңділігі	Беру/алу мерзімі
өтімділікті беру	тұрақты қолжетімді операциялар	ҚҚБ-ға кері репо	МБҚ	банктердің сұратуы бойынша	1 күн
	ашық нарық операциялары	кері сата отырып бағалы қағаздарды сатып алу бойынша ҚРҰБ аукционы	Ломбардтық тізім	қажеттілігіне қарай	7 күн
өтімділікті алу		ҚРҰБ ноттарының аукционы	-	ноттарды шығару кестесіне сәйкес	7/28/91/182/364 күн
	тұрақты қолжетімді операциялар	ҚҚБ-ға тікелей репо	МБҚ	банктердің сұратуы бойынша	1 күн
		ҚРҰБ депозиттері	кепілсіз	банктердің сұратуы бойынша	1, 7 күн